



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia  
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

**Caussin, Nicolas**

**Coloniae Agrippinae, 1634**

16. De Erroribus abrupti styli & frigide acuti.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Item,

*Iulius Bassus.*

(Ædem Mineræ, tanquam castra Macedonium fugiunt.

*Clodius.*

Torquetur, hoc nec tibi Philippo factum est. Moriatur, hoc nec sub Ioue.

*Turrinus.*

Corrupisti duo maxima Promethei munera, ignem, &amp; hominem.

*Musa.*

Narraturus sum Olynthij senis, ignes, verbera, tormenta. Aliquis ne nunc quæri de Philippo putat? Dij. Deæque te perdaunt, misericordem Philippum fecisti.)

Hoc conclusionis satis aptè intortum fulmen: quò præ Parrhasij crudelitate mitem Philippum facit, quem tamen Athenienses crudelissimum iactabant. Sed illæ torti senis querelæ paucis, &amp; nauiter expressæ.

*Cornel.**Hispanus.*

(Ultima membrorum meorum tabes tormentis immoritur. Parrhasi quid agis? non feruas propositum. Hoc supra Promethea est. Tantum patiendum est pingente Parrhasio, quantum iurato Ioue.)

Hæc tantum acumina parura senem torum debeat. Nemo in tauro Phalaridis quærit delectum verborum, quibus suas querelas exprimat.

Porcij Latronis in hoc genere Ironia grauior est.

(Si videtur tibi, istis maneribus aram misericordie orna.)

Hæc sanè appositè dicta plurimum ostendunt facundie, ingenij, iudicij, suauitatis: sed tenendus est modus, qui in hoc genere plerumque difficillimas esse solet.

## De erroribus abrupti styli, &amp; frigide acuti.

## CAPVT XVI.

Gravis igitur error eorum est, qui plurimum quidem in eo habent ingenij, sed parum cordis. Itaque nec vim illam mentis exundantem coercere possunt, sed dicunt quicquid in buccam. Quid autem res, quid locus, quid aures patiantur, minimè considerant. Infercire volunt omnia acuminibus, nihil sine figura dici, etiam figuratè panem peti. Hoc quidem per absurdum est. De eo igitur ita magni authores statuunt: expeditam breuitatem, quæ nihil habeat obscuritatis, magnum esse eloquentiæ vigorem, eamque graues personas, quantum auditores tulerint, apprime decess:

*Qualis debent esse breuitas orationis.*

non debere tamen esse præruptam, suspiciosa, nimis affectatam, quæque insidias tendere videatur in claufulis. Atque in eo magnopere respectandum est argumenti genus, aliud enim epistolæ, aliud historiæ, aliud declamatoriæ oratiunculæ, aliud etiam iustæ orationes desiderant. Lex epistolæ argutam breuitatem præscribit, illæ verò, quæ apud historicos ex Oratorij tractus in historia referunt, imò desiderant: Alioqui si periodorum ambitio circumducta esset pauca oratio, nihil haberet præter strepitum, & fumos. Mita verò est iustarum orationum ratio, quæ cum Magna orationibus suauis simillimæ videantur, non debent istis affectatæ breuitatis constringi legibus, ne videamur Helleponto, Xerxis more, pedicas, & compedes iniicere. Granditatem minuit oratoriam frequens conciso periodorum, & licet plus floribus ostendet, minus tamen habet maiestatis. Nolo grandis, lentas, atque velut arena, tamentisque fertas periodos, quales sunt puerorum: Nolo exiles, aridas, etiam de ipso naturali profluuiò, propter morosam breuitatis affectationem violentè detortas. Quis hominem ferat vnius horæ spatio pro concione dicentem, quod Porcius latro contra Vestalem declamauit?

(Sacerdos nostra adhuc in Lupanari viuere, nisi hominem occidisset. Inter barbaros, Porcij latronis in amplis orationibus vitiosa.)

quid passus sit nescio: quid potuerit, scio. Sacerdoti ne purus quidem contigit Dominus. Absint ex hoc foro lenones, absint meretrices: ne quid parum sanctum occurrat, dum Sacerdos legitur. Si nihil aliud, certe osculatus est te, quisquis puram putabat. O egregium pudicitie patrocinium! Militem occidi. At Hercules, lenonem non occidisti. Deducta es in lupanar, accepisti locum, pretium constitutum est, ritulus inscriptus est: Hactenus in te inquiri potest. Cateram nescio quid cellulam, & obscænum lectulam voces. De pudicitia Sacerdotis hic quæritur. Nemo (inquit) virginitatem mihi eripuit, sed omnes quasi creptari venerunt: sed omnes quasi eripuissent recesserunt. Quo mihi Sacerdotem cuius precaria est castitas?)

Hoc bellum, bellum (vt ait Satyricus) dico tamen tolerari non posse, sed vt vina violenta, nisi aqua diluantur, vertiginem cerebro inducunt: sic illa dicendi, quæ minima videtur, sed tamen anxietate maxima est contentio, & dicentem fatigat, & transuolat auditores. Et hoc.

*Nimia breuitatis ebullit.*







Ciceronis manum, deinde ita exclamauit: *Quanto aliter uisus Ciceronis, tenebas manum eius? Quod ut stupidè dictum arguit Seneca, nemini enim dubium est, quin aliter teneret manum reus, aliter, interfector.*

Item, Gorgonius in causa Cimonis contra filiam Calliæ, cum eius adulterio dehonestata Miltiadis trophæa dicere uellet, hoc ut acutè colligeret, fœdo cacozelia genere usus, ut notat Seneca, dixit. *Istud publicum adulterium est, sub Miltiada trophæa concumbere.*

Et in controuersia Parthasij, qui miserum Olynthium torserat ut Prometheus pingeret, cum omnes certatim subilia quæque acumina explicarent, Licinius Nepos confurgens:

*Si uulcæ, inquit, dignè punire Parrhasium, ipse se pingat. Primum quomodo se pinget? ex speculo: At hic modus, tum inuitatus fuit. Deinde quæ pœna, si se depinxerit?*

Spiridion uideri uoluit vulturios ad Parrhasij tabulam in templo collocatam aduolare, fabula elegantè ad turpem sententiam productus, æque igitur familiariter in templum subire vultures putauit, ac columbas, & passeres, tanta fuit eius in inueniendo subilitas.

Nec minus stupidè dictum putat, quod in sua foria de bello Persico dictum est à Coruo, futili quodam Rhetore.

*Quod si iam Xerxes ad nos suo mari nauigat, fugiamus, antequam nobis terra surripatur. O nauum bellatorem!*

Alij sentus etiam frigidus inflatorum uerborum nouitate includunt, & ad summam usque insaniam deueniunt: ex quo genere sunt ista eiusdem Corui.

Hic cum tentaret scholam Romæ, summo illi, qui ludæos subegerat, declamauit controuersiam de ea, quæ apud matronas differēbat, *liberos non esse tollendos, & ideo accusatur*

*Reip. læsæ. In hac controuersia hoc genere dicendi usus est, inter pyxides, & redolentia anioratio.*

Contra. l. dissimilia sunt Musæ Rhetoris: *cælo repluunt odoratos imbres: & de syluis naturalibus calatas*

*syluas de pictis, surgentia nemora.* Item (Quicquid auisum uolat, quicquid piscium natat, quicquid ferarum discurrit, nostris sepelitur uentribus. Quære nunc cur subito moriamur? mortibus uiuimus.) De hac sententia ait Seneca Rhetor.

Non ergo, etsi iam manumissus erat, debuit de cotio eius nobis satisfieri. Nō sum ex Iudi-

cibus seuerissimis, qui omnia ad exactam regulam redigam. Multa donanda ingenijs puto, sed donanda uicia, non portenta sunt.

Hæc sunt igitur, in quæ frequenter delabuntur subriles illi nugarum enucleatores, sed & si quis magnos illos auctores, Senecam, & Salustium pertritare uelit, inueniet procul dubio nonnulla, in quibus plus æquo sibi in hac scribendi ratione placuerunt: uideat ut fortasse errores, emendare noluero. Est enim amabilissimum intantæ genus, ingenio, quod aiunt, indulgere.

Patere hic lector ad tot locutionum ἀλυγῶν, ἀνοήτων aliquo genere urbanitatis diluendā nos in diludium transferri, ducto ex ἀνοήτων. Dicitur Senecæ exemplo. Produceret à nobis eloquentia flebiliter apud Iouem de suis corruptoribus conquerens: Mox designatis iudicibus, apud Rhadamanthum inter heroas illos citabatur rei Anticicerones, M. Tullio Cicerone suam causam agente, & tot errorum portenta, contra styli puritatem resellente.

*Insania genus amabilissimum est ingenio indulgere.*

## ANTICICERONES.

*Ludus, seu Dissertatio de optimo genere dicendi.*

ELOQUENTIA APVD DICEN,  
contra suos corruptores agit.

Oratio I.

CAPVT XVII.

SI me luctu, & squalore deformatam (parens optima) non agnosces, saltem ex eo, inimicorum meorum crudelitatem agnosces, qui me uenustissima specie uirginem ad eam maiorum acerbitatem redegerunt, ut ipsis parentibus penè uideat ignota.

*Imitatio Phœretratis.*

Ego illa sum (me miseram) quid dico! non sum, sed fui Regina terrarum eloquentia, haustus de tuo fonte riuulus, imago tuæ mentis, simulachrum gloriæ, portio diuinitatis. Ego illa sum, quæ tuis imperijs, ex cœlesti beatorum domicilio in terras ueni, ut hominum subleuarem miseras, & non modò necessarijs ad salutem tuendam præsidijs instruerem, sed etiam cœlestibus, ad conciliandam dignitatem vestirem ornamentis. Feci quod iusseras, mortales inueni turpes, hispidos, longa macie torridos, qui sub quercu glandem ructabant, bel-

*Aethopiæ eloquentia.*

luis